

# HANDLEIDING

## IMPLICIETE ASSOCIATIES

door

**CRITICAL  
MASS**



50  
minuten

VOOROORDELEN

RACISME

DISCRIMINATIE

IMPLICIETE ASSOCIATIES

HAVO/VWO

VMBO

MBO

# INTRODUCTIE

In deze les leren leerlingen wat impliciete associaties zijn. Wat zijn hun eerste, onbewuste gedachten bij een specifiek onderwerp of persoon? Welke processen gaan er om in je hoofd? En wat is het verschil tussen iets expliciet vinden of doen en iets impliciet denken? Een online test confronteert de leerlingen met hun eigen vooroordelen. Prikkelende video's en persoonlijke verhalen zetten ze aan het denken over de gevolgen van gedachten en gedrag. Na afloop weten leerlingen hoe impliciete associaties werken en hoe dit kan leiden tot racistisch of discriminerend gedrag.

Met de IAT kun je impliciete associaties meten. Dit zijn koppelingen die jouw hersenen onbewust en automatisch maken. De test meet hoe lang je erover doet om bepaalde koppelingen te maken en vergelijkt deze koppelingen met elkaar: bijvoorbeeld 'lichte huidskleur' met 'positief' of 'donkere huidskleur' met 'negatief'. De test meet niet wat jouw mening is of hoe jij in het dagelijks leven handelt, maar wel wat er zich automatisch in jouw hoofd afspeelt, zonder dat je het weet. Oorzaken hiervoor kunnen liggen in media, opvoeding of socialisatie. Het is belangrijk om je hier bewust van te zijn, omdat dit zonder dat je er weet van hebt misschien tóch kan leiden tot discriminatie.

## DOELEN

- Leerlingen zijn zich bewust van impliciete associaties en de gevolgen hiervan
- Leerlingen worden geconfronteerd met hun eigen vooroordelen en onbewuste gedachten
- Leerlingen kunnen impliciete associaties en de gevolgen hiervan herkennen bij anderen en zichzelf

## BENODIGDHEDEN

- Presentatie 'impliciete associaties'
- Computer of laptop met toegang tot internet
- Beamer of smartboard
- 'Aannameblad' (uitgeprint, 1 per leerling)
- Belangrijk: doe van tevoren zélf de test en bekijk de uitleg-video over de IAT

# STAP VOOR STAP

## STAP 1: HEB JIJ DIEP VAN BINNEN DISCRIMINERENDE TREKJES? (5MIN)

Sociaalpsycholoog Daniel Wigboldus legt op een grappige manier uit dat je naast expliciet ook impliciet leert. Impliciete associaties hoeven niet je mening te zijn, maar zitten wel in je hoofd en kunnen je gedachten en gedrag beïnvloeden. Dit kun je testen met de Impliciete Associatie Test.

Bekijk het fragment. Bij 4:43 kun je het fragment stopzetten. Sta kort stil bij het fragment. Schrijf de term 'impliciete associaties' op het bord, met daarachter de betekenis die ook in de video wordt genoemd: automatisch en onbewuste koppelingen in je hersenen.

## STAP 2: IMPLICIETE ASSOCIATIES TEST (10 MIN)

De test meet of je bepaalde associaties makkelijker maakt dan andere, en of je brein verschil maakt tussen mensen met een andere huidskleur of afkomst, berekend op basis van reactiesnelheid.

Laat de leerlingen naar de website [www.onderhuids.nl/test-jezelf](http://www.onderhuids.nl/test-jezelf) gaan. Daar kunnen ze kiezen tussen twee tests: een op basis van huidskleur, de ander op basis van afkomst. Je kunt de hele klas dezelfde test laten maken, of bijvoorbeeld de klas opdelen in tweeën. Vraag leerlingen om de test zo snel mogelijk en geconcentreerd te spelen, en om na het ontvangen van hun persoonlijke resultaat (dit duurt ongeveer 5 minuten) in de tekst in de uitklapblokjes te lezen.

Na afloop van de test praat je met de klas over de uitkomsten. Vraag de leerlingen naar hun eigen ervaringen en naar de informatie in de uitklapblokjes. Wat zegt de test wel en wat niet? En wat betekent dit voor hun gedrag en voor onze samenleving?

Voorbeeldvragen:

- Hoe was het om de test te doen?
- Welke uitslag heb je en wat vind je hiervan?
- Had je die uitslag verwacht?
- Wat zegt die uitslag volgens jou?

### **STAP 3: DOLL TEST (5 MIN)**

Onderzoek waarbij kinderen aanwijzen welke pop ze het leukst, knapst, stomst en lelijkst vinden. Zowel de kindjes met een lichte als de kindjes met een donkere huidskleur, geven aan liever te spelen met de lichte pop en de donkere pop stom vinden, vanwege de huidskleur. Dit fragment toont dat de impliciete associaties in onze samenleving doorsijpelen, zelfs al bij kleine kinderen.

Start het fragment. Bij 2:22 kun je het fragment stopzetten.

Bespreek het kort na:

- Wat vinden jullie van het fragment?
- Wat vinden jullie van het feit dat zowel witte als zwarte kindjes het liefste met de witte pop spelen en deze het leukste/mooiste vinden?
- Hadden jullie dit verwacht?
- Waar denken jullie dat dit door komt?

### **STAP 4: WELKE IMPLICIETE ASSOCIATIES HERKEN JE? (20 MIN)**

Voor het volgende onderdeel, deel je het 'aannameblad' uit. Hierop staan 4 gezichten. De eerste drie gezichten, zijn de gezichten van de mensen die hun persoonlijke verhaal gaan delen. Het vierde gezicht zijn zijzelf. Na het bekijken van de 3 fragmenten, vullen ze daarin welke impliciete aannames zij weleens in hun hoofd hebben en wat de (mogelijke) gevolgen hiervan zijn.

#### **a. Gordon (5 min)**

Fragment uit documentaire *Zwart als Roet*. Gordon vertelt over hoe hij inspeelt op aannames van anderen: door mensen nadrukkelijk te groeten op straat, hoopt hij dat anderen inzien dat ze niet bang voor hem hoeven te zijn, ondanks zijn donkere huidskleur.

Bekijk het fragment en laat de leerlingen op het 'aannameblad':

1. in de linker kolom invullen welke impliciete aannames ze herkennen
2. in de rechter kolom invullen wat de gevolgen hiervan kunnen zijn.

Bespreek kort na welke impliciete aannames ze herkennen (bijvoorbeeld: jongens met een donkere huidskleur zijn gevaarlijk), wat het gevolg hiervan is (bijvoorbeeld: hij groet mensen, zodat anderen inzien dat hij het goed bedoelt), of ze dit hadden verwacht en hoe ze denken dat dit komt.

### **b. Bo (5 min)**

Bo vertelt dat hij door één nare ervaring met een groepje jongens daarna zulke groepjes ging wantrouwen en zich realiseerde dat hij dan precies hetzelfde doet als zij: je laten beïnvloeden door aannames en stereotypen. Bekijk het fragment en laat leerlingen het 'aannameblad' invullen.

Bespreek kort na welke impliciete aannames ze herkennen (bijvoorbeeld: alle groepjes die op straat rondhangen maken rotopmerkingen), wat het gevolg hiervan is (bijvoorbeeld: hij loopt er liever met een boog omheen) en of ze zelf weleens zo'n situatie mee hebben gemaakt.

### **c. Ying (5 min)**

Ying vertelt dat mensen vanwege haar naam en afkomst vaak denken dat ze niet Nederlands is of geen Nederlands spreekt, en haar in het Engels aanspreken. Hierdoor voelt zij zich alsof ze hier niet thuishoort, alsof ze een reiziger is in haar eigen land.

Bespreek kort na welke impliciete aannames ze herkennen (bijvoorbeeld: alle mensen met een ander uiterlijk zijn buitenlanders en spreken geen Nederlands), wat het gevolg hiervan is (bijvoorbeeld: Engels tegen deze mensen spreken) en of ze zelf weleens zo'n situatie mee hebben gemaakt.

### **d. Jijzelf (5 min)**

Onderaan de pagina zijn nu nog 2 kolommen niet ingevuld, namelijk die achter "jijzelf".

Laat leerlingen eerst voor zichzelf opschrijven welke impliciete aannames zij zelf weleens hebben over anderen, en wat hier de gevolgen van zijn. Laat ze daarna opschrijven welke impliciete aannames anderen weleens over hen hebben, en wat daar de gevolgen van zijn. Bespreek dit nog even kort klassikaal na en rond de les af.

# CONTACT



Diederik Wismans  
Projectleider Onderwijs

diederik@criticalmass.nl  
030 - 27 149 56

Stichting Critical Mass  
Lange Jufferstraat 52  
3512 EE Utrecht

**CRITICAL  
MASS**